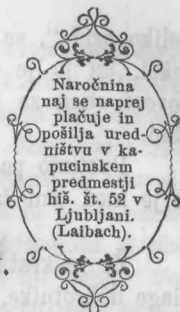

VERTEC.

Časopis s podobami za slovensko mladost.

Štev. 3.

V Ljubljani 1. marca 1871.

Leto I.

Prégreha ima žalostne nasledke.

(Dalje.)

Bilo je že pozno zvečer, kajti svitle zvezdice so se že lesketale na nočnem nébesu, da prisopiha revna, maloprej še bogata Mina, vsa bleda in prepadena v revno kočico, ktero je steklena lampica na nizkem lesenem stalu slabo razsvitljevala. Kakor básna odpahne duri ter stopi v slabo razsvitljeno izbo vprašaje: „Ali je Lipe že domá?“ — Rupret, ki je bil ves zamaknjen v neko staro molitvino knjigo, se zeló prestraši naglega in nenavadnega prihoda svoje žene Mine. Skoči izza mize rekoč: „I, Lipeta ni, sej je šel s tabo, menda ga nisi pustila naprej iti! Ti se pa tudi ne veš kedaj domu poverniti; šel sem vama skoraj dobre pol ure naproti, toda zastonj. Na vse zadnje pa prideš domú, da se te človek res ustrašiti mora, in še celó brez fanta.“ „Jezus, Marija!“ zaupije Mina in se zgrudi na staro klop poleg peči. Rupret se zavzame nad čudno obnašo svoje žene in ne vé, kaj bi si mislil od vsega tega. „I, za božjo voljo, kaj ti pa je?“ poprašuje Rupret. Toda Mina ne more govoriti. Blede kot smert leži na terdej klopi, joka in upije: „Lipe! Oh Lipe!“ —

Rupret zgrabi svojo sivo, ponošeno suknjo, ki je ležala v kotu za mizo, verže jo naglo okrog sebe in hiti iz hiše. Urno jo vbriše k najbližnjemu sosedu ter prosi, naj bi šli z njim k njegovej ženi, ki se nekako zeló čudno véde. Gotovo se jej je kaka nesreča pripetila, ker povernila se je od mlinarjevih, kamor je šla danes z Lipetom, da potegne bratove denarje, brez fanta nazaj. Sosedovi so ravno sedeli pred hišo in se razgovarjali. Radovedni gredo z Rupretom, da bi pozvedeli, kaj da je. — Mina je še zmérom ležala pri peči na klopi, kamor se je bila o svojem dohodu zgrudila. Ženske jo položé v posteljo in jo močijo z merzlo vodó. Ko se Mina zopet zavé, pripoveduje kaj se je zgodilo. Vsi se prestrašijo in uganjujejo, kaj bi se bilo vendar z Lipetom zgoditi moglo. „Napadel ga ni nihče, ker se ni še nikoli slišalo o kakem napadu v našem kraju“, pravi sosed. „In kdo je pa tudi vedel, da Lipe denarje nese,“ reče sosedovka. „Lipe ni bil nikoli

veliko prida“, se oglasi sosedov hlapec, „dobro ga poznam in ne bi dvakrat rekel, da jo je on sam pobrisal z denarji, Bog ga védi kam.“ — Takó govoré eden za drugim in kakor so že ljudjé, eni govoré takó, a drugi zopet takó.

Pustimo pa za nekoliko časa Rupretovo revno bajtico in poglejmo, kaj se je med tem časom z Lipetom godilo.

Že večkrat se je polastila Lipeta nesrečna misel: naj bi popustil svoje blage dobrotnike, ki ga le k delu in molitvi naganjajo, poleg tega pa vendar le slabo živé, in jo pobrisal v široki svet, kjer bi delal po svojeji lastnej volji kakor bi se njemu samemu zdelo in dopadlo. Ta misel se v njem še bolj vname, ko je imel v svojej torbici pet sto ranjšev, s kterimi bi se dalo nekaj časa prav dobro živeti. Hudobne misli in naklépi se mu gonijo po glavi. Ravno premišljuje, kako bi svoj gerd in pregrešni naklép izpeljal ter se za vselej poslovil od svojih rejnikov, da reče Mina, prišedši do kostanjevega drevesa v gozdu: „Trudna sem, dobro bi bilo, da se tukaj enmalo odpočijeva.“ — „Le počijte se“ reče malopridni Lipe, „jaz nisem ravno truden, vrezal si pa bom med tem palico tukaj v gozdu.“ Ali malopridnež ni iskal dolgo palice; komaj je bil izpred oči svoje druge matere, stopal je hitreje po gozdu in se potem spustil v bég skozi gozd, iz gozda skoz dobravo in bližnjo polje, sam ne vedé, kam da ga nogé ponesejo. Dobro je vedel, da se mu ni nobene nevarnosti bati, kajti Mina ga bo gotovo nekaj časa pričakovala, potem pa tudi berž ko ne po gozdu iskala, in ko ga ne dobi, se bo ali proti domu ali pa k mlinarjevim nazaj podala. Med tem časom se bo naredila noč in po noči bo on popolnoma varno hodil. Njegove misli so se mu po sreči izšlé. Bila je že terda noč, da gre čez neko polje. Kraj, kjer je bil, mu je bil čisto neznan. Luna na nebu je blede svetila, a on je šel le naprej, kolikor so ga nogé nesle. Precej nekaj ur je prehodil, da pride v temno, gosto lesovje. Po njegovih mislih moralo je že biti polnoč. Zeló truden je bil in nogé so se hoji ustavljale. Vleže se pod bližnje drevo, dene torbico zraven sebe, ter kmalu prav sladko zaspi.

Polagoma se je tema zgubljevala in jelo se je daniti. Nastalo je prijetno, hladno jutro. Po stezi iz gozda pride nek mlad človek v višnjem, razterganem jopiču in z debelo gorjačo v roki. Zagledavši Lipeta, ki je mirno spal na terdih tléh pod drevesom, poleg njega pa torbico, misli si: „Kaj neki dela mlad človek v lesovji? Gotovo je to kak berašk fanté, le enmalo predobro je opravljen. Najsibode kdor koli, gotovo ima kako skorjico kruha za zajterk v svojej torbici in ta bi se meni dobro prilegla, kajti lačen sem da se Bogu usmili.“ Ne pomišljuje se dolgo; stopi bližej k spijočemu, sune ga s svojo palico ter pravi: „Hej, prijatelj! Ali imaš kako skorjico kruha v svojej torbici, rad ti dam nekaj krajcarjev za-nj!“ — Lipe se predrami, gleda plaho okoli sebe in ko zagleda neznanega tujega človeka z gorjačo v roki, ki je ravno nekaj zamermiral nad njim, si družega misliti ne more, kakor da je zalezovalcem v roke prišel. Naglo se postavi na noge ter tebi meni nič, zgine izpred oči tujega človeka.

Solnce je bilo že precej visoko in je čarobno razlivalo svoje mile žarke skoz gosto drevje širokega gozda, ko pride Lipe do nekega starega dôba, pri katerem obstoji ter zapazi, da nima torbice pri sebi, v kateri so bili lepi denarji hranjeni. Groza in strah mu šine v kosti in sêrcé. Naglo jo vbriše naprej, sam ne vedé — kam in kod. Kaj mu je začeti? Nazaj iti mu nikakor ne kaže, ker boji se, da ga že zalezujejo po gozdu in ako se bode dalj časa obotavljal prišel bo gotovo v roke ostre pravice. Spoznal je zdaj vpervič resnico besedi, ki pravijo, da krivično blagó nikoli ne tekne. Ves osupnjen je taval po zelenem gozdu enak tiču, ki ima pristrizeni peroti. Precej nekaj časa je hodil, da pride iz samotnega gozda na slabo kolovozno pot, ki je peljala čez puste, kamenite pašnike. Na levo in desno se ozira, toda nikjer nobenega človeka, nikjer nobene vasi ne vidi. Lačen in žejen je že bil in debele kaplje potú se mu po obrazu sipljejo. „O jaz nesrečnež!“ pravi sam pri sebi, „kako neumen sem bil, da sem se v tako nesrečo in hudobijo podal. Kaj bode zdaj z mano? Pri Rupretu se mi je vendar le dobro godilo, in bogoljubna Mina me je zeló rada imela. V kako žalost sem pripravil dobra človeka, ki sta skerbela za-me kot za svojega lastnega otroka. O jaz nehvaležnež! Kam hočem zdaj iti, kje zavetja iskati? Nikjer, kamor pridem, nisem v varnosti! Tukaj je res božja kazen očitna. Naj bi imel denarje, podal bi se še nazaj k svojima dobrotnikoma, padel bi na koleni pred nju, ter ju s solzami v očéh prosil odpuščenja, toda brez denarjev — oh! tega si ne upam.“ — Tako zdihoval se vse na staro korénino nekega drevesa, zakrije svoj obraz z obema rokama ter milo, milo joka. Ko se zopet predrami iz svojega tužnega premišljevanja, zagleda v daljavi na desnej strani gozda, iz katerega je ravnokar prišel, nekov dim, ki se je v gostih oblakih vzdigoval proti nebu. „Gotovo so pastirji, ki čedo pasejo in si ogenj kurijo,“ si misli in gré, kar najberžeje more, proti ome-njenem kraju. Kmalu zasliši dudle dudlati in čuden vriš in krik človeških glasov. „Da, to so pastirji,“ pravi Lipe, „pripeljali me bodo vsaj v kako vas, kjer si bom kruha izprosil, da potolažim svoj lačni želodec; morda pa tudi v vasi kako službo najdem.“ — Ali joj! kako se prestraši, ko zagleda bližej prišedši celo derhal umazanih, na pol nagih otrok, ki se valjajo po terdih tleh ter vpijejo na vse gerlo neke čudne, nerazumljive besede. „To so ciganski otroci,“ reče Lipe in že se misli nazaj obrniti; toda otroci ga obsujejo s strašno kriko in viko smeja se in krohotaje se mu, da Lipeta jeza zgrabi, ter pervega, ki se mu bliža, z gorko zaušnico pozdravi. Komaj se ciganček na ta prijazni Lipetov pozdrav iz vsega gerla zadere, približa se velik, suh človek iz gozda, s černo brado ves obrasen, enak divjemu človeku, zgrabi Lipeta za roko ter ga vleče v gozd. Strašen pogled za Lipeta! Tu je bil velik ogenj, okrog katerega je sedela cela tropa gerdih ciganov in suhih ciganic. Pri velikem ognji se kuha jed v velikih piskrih in peče meso na dolgem drogu, katerega obrača gerd, zeló nesnažen cigan. Ko cigani Lipeta zagledajo, se mu tako gerdo zakrohotajo, da se Lipe v dolgih rokah gerdega cigana začne tresti kakor listje na topolovem drevesu. Zdaj pricepa tudi na pol nagi otrok, ki ga je Lipe udaril ter posmehljivo kaže na Lipeta,

kakor bi hotel reči, da je to tisti, ki mu je gorko zaušnico podaril. Eden izmed ciganov pogleda Lipeta prav ostro, potem vstane, bliža se k bližnjemu leševju in odreže prav vitko leskovo šibo. Berž je umil Lipe, kaj bode iz tega. Pade na koleni pred malovredno cigansko derhal, ter prosi naj bi mu prizanesli. Neki star cigan ležé na razgernjenem kocu blizu ognja se sklone ter pravi: „Veš kaj, prizanesli ti bomo, malopridnež! toda s tem pogojem, da ostaneš od danes zanaprej pri nas. Mi, kakor lahko vidiš, živimo prav dobro, imamo skoraj vsaki dan mastno pečenko in tam v unej posodi je najbolje žganjé, ki ga pijemo, da je veselje. Pri mojej véri! stradal ne boš, tega te zagotovim. Zdaj pa le naglo povej, ako te je volja da hodiš z nami po daljnem svetu in se veseliš našega življenja, ako ne, se ti bo leskova šiba v tem hipu prav dobro prilegla in potem moraš siloma z nami, kajti védi, da si zdaj v mojih rokah.“ — Pri teh besedah, ki je je govoril poglavar ciganske derhali in je krepko povdarjal, se zopet zakrohota vsa ciganska družina, da Lipetu ves up, da bi si s svoje prošnjo kaj pomagal, upade in se raje voljno vda gerdej ciganskej zahtevi. Cigani mu potegnejo obleko iz života dadé mu razcapane cunje, v ktere se mora obleči, ker ne terpé, da bi bil on spodobneje oblečen, nego drugi. To je bilo sicer Lipetu prav po godu, ker bal se je, da bi ga ljudjé med cigani po obleki spoznali in zavoljo vkradenega denarja sodniji izročili, a vendar se mu je milo storilo pri serci, ko se je videl v gerdej ciganskej obleki in se spomnil srečnih dni ki je je preživel v Rupretovej hiši. — Med raznim besedovanjem in vprašanjem na Lipeta, od kod da je, kam se je namenil, kar pa Lipe, to se vé, ni hotel odkritoserčno povedati, bila je pečenka pripravljena. Cigani razpoložé lesene pladnike po tléh, razkósajo celo polovico pečenega koštruna in nekaj hlebov kruha ter se prav dobro pogostijo. Pečenka se je Lipetu dobro prilegla, ker zeló je bil zdelan in lačen. Žganja pa ni hotel piti, ker ga ni bil vajen. Ali cigani ne mirujejo poprej, dokler ga ne pije, veleči mu, da mora vse storiti, har vidi pri njih. Po končanej južini mora Lipe ciganom pomagati razno rôbo, ki so jo imeli v velikej jami sim ter tje raztreseno, v red spravljati, kajti namenili so se, da že na noč zapusté ta kraj in se podajo na Hrovaško. Za dober streljaj od ciganskega šotora pasli so se meršavi konji in osli, ki so cigansko derhal in razno cigansko rôbo prenašali na vse kraje svetá.

Solnce se je skrilo in približal se je večerni mrak. Konji in osli so bili otovorjeni. Nočno nebo je bilo nastlano z nebrojnimi zvezdicami in bleda luna je razsvitljevala nočno tmino. Tam po pustih, golih pašnikih pa se je vlekla počasu gerda ciganska derhal s svojimi zagorelimi, upadlimi obrazi v prijaznej nočnej svitlobi, in med njo — zgubljeni Lipe. O kako rad bi bil zdaj v revnej bajti blagega Rupreta, kjer je tolikokrat sedel pred revno hišico z dobrim starim očetom in prijazno Mino poslušaje lepe pripovedke, ki je je pripovedoval stari Rupret. Koliko prijetniše življenje je bilo v bajti siromaštva, nego tú med gerdimi tatinskimi cigani. Pa kaj mu so pomagali njegovi vzdihljeji; moral je s cigani vred živéti pod milim nebom hodé od enega kraja do drugega ter se polagoma privajati vseh ciganskih navad in

hudobnih dejanj. — V kratkem času je bil Lipe med cigani zrel hudobnež, pripravljen za vsako hudobno dejanje, ktero je izveršil vselej v veliko pohvalo svojega poglavarja. Zadušil je v svojem serci vsa nežna čuvstva, pozabil na Bogá, pozabil lepe nauke svojih nekdanjih rejnikov in takó je postal tat in gerd ciganski hudodelec. Kamorkoli je obrnil svoje oči, povsod so mu se prikazovali černi oblaki oznanovaje hudourje njegovemu brezbožnemu življenju.

(Dalje sledi.)

Jazminova vejica.

Mama, ljuba moja mama! vreme je zelo lepo, prvega majnika imamo; ali mi dovolite, da grem sestričino Klaro obiskati? — Ne, nočem dovoliti. — Zakaj vendar ne, draga moja mamica? — Mislim, da mi ni treba tebi mojih vzrokov praviti. Mala deklica mora svojo mater ubogati brez pomislika in vprašanja. Tvoja sestričina je lahkomišelná in neubogljiva deklica; ona ti nikakor ne more dobrih zgledov dati, pa ti ne dopustim k njej iti, ker bojim se, da bi se njenih napak ne navzela. — Pa mama . . . — Ne sili dalje, kar sem rekla je rečeno, a ti boš ubogala. — Marijanica jezna in slabe volje odide v svojo sobo, da skrije debeli solzi, ki ste se ji čez lici vderli. — Kmalu potem gredó mati od hiše po svojih opravilih. A Marijanica namesto da bi se bila v materino voljo lepo vdala, joka se in ihti brez ponehanja, kakor da bi se jej bila Bog zná, kaka nesreča prigodila. — Obljubivši svojej sestričini Klari, da pride k njej, jo ta naravno čaka in čaka. Ker je pa le vendar ni, naveliča se čakati, vzame klobuk in jo gre na dom iskati. — Ko stopi v sobo vsklikne: „Jaz, ki sem tebe čakala, najdem te tukaj in v solzah? Kaj to pomeni?“ — „Nič, pusti me.“ — „Nič? Zakaj pa nisi prišla? Ali ti tvoja mati ne pusté?“ — „Dá, tako je.“ — Hudobna sestričina brez spoštovanja do svoje tete nadaljuje: „Kaj mi vendar poveš! Nikoli bi mi ne bilo kaj tacega na misel prišlo! Kaj nisi zadosti velika, zadosti pametna, da bi te pustili, kamor hočeš? Ali je mar kaj slabega, ako se malo sprehajaš? Smiliš se mi v resnici. — Kako rudeče so tvoje oči! Tvoja mati preveč zahtevajo od tebe; oni gredó svoje prijateljice obiskati, gredó sem in tje kamor jim drago, a ti sirota moraš doma zaperta biti. Če bi moja mati takó z menoj ravnali, bi jih jaz kmalu prekanila.“ — „No, kaj bi pa storila?“ — „Kaj, kedar bi odšli, bi se tudi jaz odpravila.“ — „Če bi pa mamica to zvedeli?“ — „Tega bi ne mogli zvedeti, ker bi se jaz zmêrom poprej domú vernila.“ — „O, če bi bilo to mogoče, da bi nič ne zvedeli.“ — „Kako bi pa tudi zvedeli! Verjemi mi in ne boj se, pa pojdi z menoj cvetlic brat, na sprehodu najdeve prijateljice, pa se bove ž njimi po cvetočej livadi radovala.“ Marijanica ta* nasvét posluša, pozabi prepoved previdne svoje matere in gré s svojo sestričino. Novinka v neubogljivosti se skerbno varuje predolgo izostati, da bi mamica poprej domú ne prišli. Ker se jej je prepovedano veselje pervikrat takó posrečilo, da ni bila niti

izdana, niti kaznovana, postala je prederzna. Drugi dan stori ravno takó in osem dni zaporedoma goljufa svojo dobro mamico. Pa kakor pregovor pravi: „Verč gre tako dolgo k vodnjaku, da se ubije, tako se je tudi našej Marijanici zgodilo. — Kak dobiček je imela od svojega obnašanja? Poprej je bila vedno vesela, skakljala in prepevala je ves dan po hiši, kajti njeno malo serčice je bilo dobro, nedolžno. Če so mati po opravih odšli, objela jih je serčno; če so domu prišli, jim je zopet naproti tekla in jih poljubila. Kako vsa drugačna pa je bila zdaj, zginila je njena veselost, njena otroška vznemetenost, njene vesele pesmice niso več donele in odmevale po hiši, vést jej je vedno očitala njen velik pregrešek. Večkrat si je mislila: Moj Bog! mama so me znabiti videli in če bi vedeli, kje sem bila! Njihov glas slišim; nekako oster se mi zdi; zgubljena sem, gotovo so zvedeli mojo neubogljivost! Stresla se je pri vsakem najmanjem ropotu. — Neporedna sestričina pa namesto da bi jo bila na pravo pot zopet nazaj pripeljala, jo le še bolj podpihuje ter bi jo bila popolnoma zapeljala, ako ne bi bili mati o pravem času zasledili gerdo obnašanje svoje hčerke in jo na pravo pot zavrnili. Šla je zopet nekega dné na sprehod, toda nekako bolj boječa in nemirna, kakor pervikrat. To mora nehati, reče sama pri sebi, poboljšati se moram in svojej ljubej mamici pokorna biti. Ali žalibog, njeni dobri sklepi, ostanejo le sklepi. Šla je tedaj po malej stezici, ktera je peljala po zelenej trati do malega perivoja. Na tisoče krasnih pomladanskih cvetlic raznoverstnih barv je kinčalo gosto zeleno preprogo in mile vonjave so zrak napolnjevale. V germovji je tudi cvetel jazmin in duhteči bezeg. Marijanica, ki je jazmin posebno rada duhala, odterga si eno vejico in jo nese domú. Kmalu za njo pridejo tudi mati in precej zaduhajo, pa tudi najdejo jazminovo vejico. „Kdo neki je prinesel“ vprašajo mati „to lepo jazminovo vejico? Kako dobro diši.“ Zdaj Marijanica lice zarudé. Legati ni bila vajena. V tej stiski pa jej ni ostalo drugega, nego legati ali pa svoje gerdo obnašanje razodeti. Na glas se je začela jokati. Mati ne vedé kaj te solze pomenijo, jo začudeno pogledajo in vprašajo: „Moj Bog, kaj ti pa je, zakaj jokaš? Ali si bolna? Ali te je kdo razžalil?“ — „Oj, nič od vsega tega“, žalostno vsklikne. „Oh, ljuba moja mamica, samo to prosim, odpusti, odpusti mi.“ „Odpustiti? pa kaj ljuba moja hčerka, kaj si storila?“ — „Ta jazmin, ta jazmin sem jaz . . . “ „Ti, ti si ga šla odtergati! Ti si šla iz doma? — Da, da. Ali je kaj takega mogoče, Marijanica! Ti ki si se vedno bala mi v najmanjši stvari nepokorna biti, ti si zdaj kaj takega za mojem herbtom naredila!“ — „Klara moja sestričina me je . . . Jok jej ne dopušča dalje govoriti. — „Kaj te nisem svarila pred tem dekletom? Ne izgovarjaj se tedaj na njo. Ti si me goljufala danes, ti me goljufaš znabiti že dalj časa. Pa tega si ne morem misliti! . . . A vendar te rudečica obliva! — Oh, ne, ne morem verjeti, da bi se bila tako daleč zmotila. Moje ljubezni ne bi bila potem vredna.“ — „Ah! mamica, dobro vém, da sem težko kaznen zaslužila, pa na kolenih vas prosim odpuščenja; imenujte me še svojo dobro hčerko, svojo Marijanico.“ — Uboga presljepljena deklica s povzdignjenima rokama tako dolgo prosi in popolno poboljšanje obljubuje, da se materino

ožaljeno sercé, vidši tolikó kesanje, omeči ter jo vzdignejo in poljubijo. Marijanica pa te pomenljive ure ni več pozabila, svojo obljubo je zvesto držala, s Klaro se ni nikoli več tovaršila, ampak z največo natančnostjo je spolnovala vsa povelja in želje svoje previdne in dobre matere. Jazminovo vejico pa so mati na zid pripeli za svarilno znamenje neubogljivosti.

Klotilda Ž.

Ančika in mačka.

„Prídi, prídi mucíka,
Lepa moja živalica;
V časih res kaj vkradeš nam,
Vendar te prav rada imam.“

„Pa kako bi te tudi rada ne imela, ker si tako lepa in nežna živalica. Vse na tebi je tako lepo gladko in okroglo. Ni je živali, ki bi imela tako lepo okroglo glavó, kakor jo imaš ti, lepa moja mačica. In kako si gibka in okretna, kako si urna in skočna! Mislila bi skoraj, da v truplu ni-maš prav nobenih kosti, tako si voljna in mehka, tako se znaš zvijati in stezati. Glej nó, kako imaš mehke tačice, zató pa hodiš tako tiho, da te človek v sobi komaj sliši. Veš kaj, najbolj se mi pa še do-pade tvoja snaž-

nost in čistost. Neprenehoma se ližeš in snažiš. Zató pa je tvoja dlaka tako lepa, gladka in čista. Ali nekaj se mi vendar ne dopade na tebi in

to je, da si hinavka, pa zvita in prekanjena tatica. Res je škoda, da imaš te gerde lastnosti. Ko bi se hotla poboljšati, potem bi te še rajše imela, kakor te imam. Veš kaj, potem bi te imela tako rada, da bi te kar — poljubila.“

„No, no Ančika,“ rečejo mati, ki so od strani slišali ta pogovor, „kaj takega ti pa jaz že ne pripustim. Prav in lepo je, da imaš rada nežne živalice in se kratkočasiš z njimi, toda pomisliti moraš, da so le neumne živali. Pa tudi tega ti ne bom v prihodnje več pripustila, da bi mačka pri jedi s teboj za mizo sedela, kakor si to včeraj naredila. Za mizo, kjer ljudje kosijo, ne sme nobena žival jesti. Za živali so drugi kraji in prostori. Vsaj veš, da preden kósimo, vselej ljubega Bogá k sebi kličemo, da pri nas ostane. Gerdo in nespametno bi tedaj bilo, ko bi na takem kraji kamor svojega Bogá kličemo, tudi mačke in druge živali jedle. Drugače se pa le igra in kratkočasi z nedolžno živalico, ki te uči, da bodi tudi ti vselej lepo čedna in snažna. Vsaj veš, da bi jaz ne mogla terpeti, ako bi bila moja Ančika le količkaj umazana; pa tudi drugi ljudje imajo take otroke najrajše, kateri so zmiraj lepo čedni in snažni.“

Obleka prave hvale vredna
Ni draga, ampak snažna, čedna,
Ker snažnost je čednost, mladino lepí,
Bogu in ljudém — vsem jo priporočí.

Živa šiba.

(Žalostno-kratkočasna povest za otroke.)

Imeli so neki oče tri otroke, ki so pa bili hudobni in prekanjeni kakor sami rabeljni. Če se je v oknu šipa vlomila, pisker ali skleda ubila, stena umazala ali kaka druga škoda pri hiši zgodila, nobeden otrokov ni hotel biti kriv, marveč vsaka škoda pri hiši naredila se je sama; tako so vsaj rekli ti hudobni otroci.

„Da, da“ — rekli so včasih tudi stara mati — „mogoče je, da je pisker padel sam na tla in se je ubil, pa tudi šipa je bila znabiti preveč napeta in je vsled tega počila; ne mogoče je marsikaj na tem ljubem svetu in zakaj bi ne bilo tudi to, da se pisker sam ubije, stena sama umaže in kaj enacega.“

Vse to in še več je slišala šiba, ki je visela na steni za ogledalom, ter se večkrat jezila, da ni smela po malopridnih in hudobnih otrocih udrihati, kajti dobro je vedela, kako se je škoda zgodila v hiši.

Otroci so bili s časoma še bolj prekanjeni in zviti. Ko so iz šole domu prišli, prinesli so v knjižicah vse polno madežev, privihanih in razterganih listov, pa nobeden ni hotel biti kriv, da liste viha, knjižice maže in terga, ampak vse to se je zgodilo samó od sebe; tako so vsaj rekli ti hudobni otroci.

Nekega dné vidijo stara mati, da imajo otroci vso obleko umazano in raztergano. To jih zelo razžali ter uprašajo, kdo je tega kriv. Al otrokom, ki so bili vajeni legati, bil je odgovor lahak. Eden za drugim se izgovarjajajo in rekó: „Jaz ne, jaz ne, jaz tudi ne; vse to se je naredilo samó.“

Šiba za ogledalom, ki je vse to slišala, ne more več dalje sterpeti. Ostro pogleda malo-pridneže ter pravi: „Le počajte, páglovci! ker se pri vas vse samo naredi, bom pa tudi jaz enkrat kar sama doli k vam stopila, pa vas za vaše gerde laží in pregreške prav dobro nabisala.“

To rekši skoči izza ogledala, stegne vse svoje manjše šibice, da jo je bilo videti, kakor bi imela roké in nogé, ter grabi in udriha po hudobnih páglovcih, da je bilo strah in groza.

Odsihmal je bilo v hiši vse v najlepšem redu, pa se tudi ni nikoli več kaj takega zgodilo, da bi ne imelo svojega pravega vzroka.

T.

Trobentica.

Pozdravljena,
Trobentica,
Spomladi perva hči!
Ti z zlatom vsa
Okinčana,
Kak' te okó želi!

Ni dolgo več,
Kar šel je preč
Morilni mraz od nas;
Odperl nam si,
O ključek ti!
Spomladi rajski čas.

Trobentica,
Preljubljena,
Ti samej dolgčas ni? —
Glej, sestrica
Vijolica
Pod germom se zbudi.

Kak' se bliščiš,
Kakó duhtiš
Na trati, gričku tam!
Kak' letajo,
Se vsedajo
Čebelice v tvoj hram!

In kapljico
Oj! biserno
Ti jutro podari,
Da slajši med
In dobro jed
Tud' čmerlič pridobi.

„Pozdravljena,
Trobentica!“ —
Tak' deklíce rekó,
Ko k sestrici
Vijolici
Te v šopek povijó.

In še enkrat,
O ključek zlat!
Pozdravljam ljubo te,
Odpiraj mi
Čez zimske dni,
Oh, pomlad še in še!

Hrabroslav Perné.

Tergovec in mornar.

(Prilika.)

Tergovec vpraša mornarja, kakošne smerti so njegov oče umerli. Mornar odgovori: „Moj oče, moj stari oče in mojega starega očeta oče, vsi so — vtonili.“ „Ali se nič ne bojiš,“ ga vpraša dalje tergovec, „da bi tudi ti ne umerl na morji?“ „Pa povej mi vendar“ povzame mornar, „kako so pa umerli tvoj oče, tvoj stari oče in oče tvojega starega očeta?“ „Ti so vsi v svojej postelji umerli,“ odgovori tergovec. — „Glej toraj, prijatelj,“ pristavi smeja se mornar, „zakaj bi se jaz bolj bal na morje, kakor se bojiš ti v posteljo iti?“

(Po Meissnerji.)

Golobi — listonosi.

Pariz, glavno mesto Francoskega, ki šteje poldrugi milijon prebivalcev, bil je skozi štiri mesece obseden, to je, sovražniki Prusi so ga obdajali, da nikdo ni mogel niti noter niti vèn iz mesta. Parižanje bi ves ta dolgi čas ne bili izvedeli prav nič od tega, kar se je godilo po drugih krajih francoske dežele, kjer je huda vojska razsajala, in kar se je važnega zgodilo po daljnem svetu, ako ne bi imeli prečudne živalice, dragih golobov. Golobi so jim nadomestovali telegraf in železnico, ki sta oba med obležnim stanom mirovala. V Pariz so pošiljali golobe zlasti iz mesta Toura, kjer so nabirali novice o vojski in o drugih imenitnih dogodkih, ter je izročevali golobom, da so je prinašali zapertim Parižanom, ki so po tacih novicah željno hrepeneli. Golobi, ki so je v ta namen rabili, so posebnega plemena in se v Ameriki divji nahajajo. Dolgi so do 15 palcev, toraj dalji od naših domačih golobov in skoraj pol drugi funt težki. Najbolj podobni so navadnim divjim golobom, ki so sivi s črnimi perotami. Kaj močne so njih persne mišice, zlasti so sterpljivi v letanji in nagli na svojem popotovanji. Za pismo nose je dela sposobne njih bistri vid in njih gorka ljubezen do svojega domovja, kamor nazaj prileté iz slehernega kraja. Francozi so po enem golobu mnogokrat svojim zapertim bratom sporočevali. Naredili so takó: Spisali so na velik papir vse dotične novice; s pomočjo fotografije so pa vse to pisanje spravili na prav majhen listek, ki so ga zavili in vtaknili v cev gosjega peresa, ktero so potem z nitimi golobu k perotam navezali. Goloba izpusté sedaj iz vreče, v kterej je tičal; ta se vzdigne v zrak, ogleda si kraj in stran, kamor ima ferčati in se podá v naglem teku na daljno pot v svoj domači kraj, kjer ga vjamejo in zvedó iz majhnega listeka razne novice, ktere zavoljo drobne pisave le s pomočjo povekšalnega stekla brati morejo.

J. L.

S p a n j e.

Kje je pač stvar, ktera bi spanja ne potrebovala? Cela narava spi po zimni pod belo snežno odejo, in spomladi se zopet zbudi, okrepčana z novimi močmi in ozaljšana z novimi lepotijami. In človek, perva, najžlahtnejša stvar božja, bi ne potreboval spanja! Tega si ne moremo misliti; kajti znano nam je, da nam spanje dobro dé, da se med spanjem najbolj oddahnemo od dela in počijemo, ter si takó novih moči pridobljujemo. Če se trudni popotnik le enmalo v senco košatega dreveseca vleže, koj ga spanje premaga. Še le čez kako urico se zbudi in ves poživljen svojo pot nadaljuje. Delalec, kateri ves dan dela neutrudljivo v potu svojega obraza, željno mirne noči pričakuje, da svoje onemogle ude odpočije in drugo jutro vesel na delo iti more.

Noč je kakor nalašč za spanje najpripraviša. Vse tiho in mirno je okrog nas. Solnce je svojo svitlobo odtegnilo, živali domače, pa tudi nekatere gozdne, zlasti tički po noči mirujejo in vsa narava počiva in noče človeka motiti. In vendar so še nekteri ljudje, ki po noči po ulicah, cestah in kerčmah razsajajo in tratijo dragi čas, ki ga je Bog v počitek odločil. Ti so pa tudi po dnevi zaspani ter ne morejo svojih del opravljati, kajti zaspanec jim oči zapira.

Koliko časa naj človek spi, to se ne dá vsakej osebi enako odmeriti, marveč je to odvisno od starosti in vspehanosti. Mladi in trudni ljudje potrebujejo več spanja, stareji in odpočiti pa manj. Navadno se govori, da sedem ur je najbolje spati. Pa če se tudi nekoliko dalje potegne, zdravju menda ne škoduje.

Mladost, zdrava in trudna, lože in terdnejše spi, kakor bolehní starčekí. Tisti, ki ima čisto vést, spi mirnejše od velikega grešnika. Tudi otožni in revni ljudje, katerih nadloge tepó, imajo bolj slabo spanje kakor taki, ki brez vseh skerbi živé. Najboljše pa spijo tisti, ki se Bogu priporočajo. „Kdor je z Bogom, Bog je z njim in — on ga varuje vsega hudega.“

J. L.

Cvetlice.

Krasne in različne so cvetlice, ena je lepša in prijetniša od druge. Povsod se ljudém prikupujejo, pa je tudi otroci veselo pričakujejo, kajti cvetlice so kinč in krasota cele narave.

Cvetlice so živa podoba cvetoče mladine.

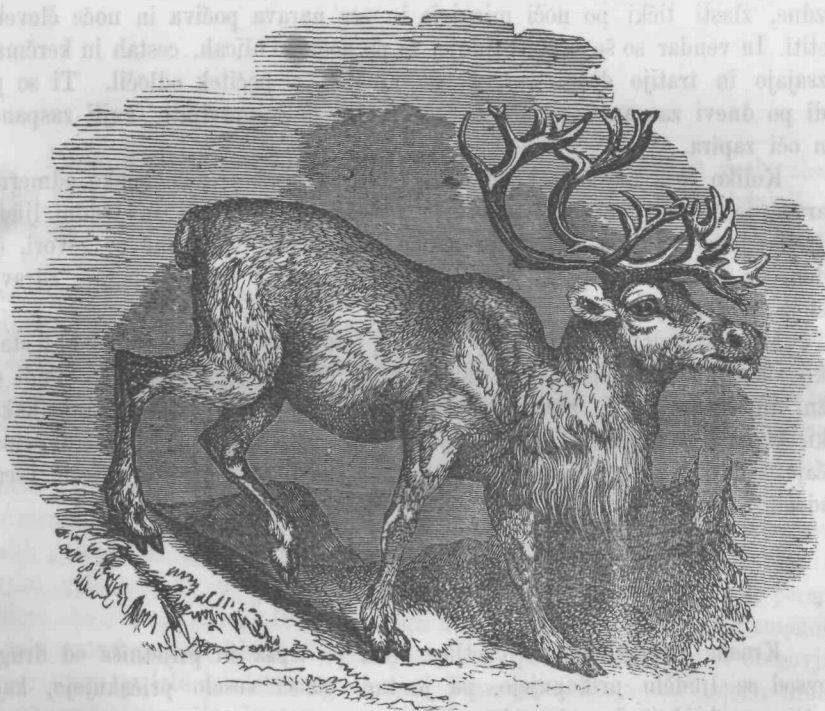
Tudi mladenči in deklice se veselijo svoje zlate spomladi in cvetijo v lepem upanji in krasoti, kakor biser celega roda in človečanstva. Naj bi bili pač tudi zmiraj tako tihi in v svojih lepih lastnostih in čednostih tako krasni in ljubeznjivi, kakor cvetličice mile.

Tak lepo kot cvetličice,
Mladinsko naj bo serčice.

Prirodopisno - natoroznansko polje.

Severni jelen.

Daleč v severji na bregovih ledenega morja, kjer je zemlja vsa drugačna nego naša slovenska, živi severni jelen (*Cervus tarándus*), ki je za ondotne prebivalce največi dobrotnik in edina domača žival, ktera jim daje obleko, mesó, mleko, sir in maslo, verhi tega pa tudi vozi in nosi tovore. Ako si to žival bolj natanko ogledamo, berž nas spominja na našega domačega jelena, a vendar se močno razlikuje od njega. Severni jelen je bolj zatrepánega trupla, ima krajše noge in krajši vrat, kakor naši navadni jeleni.

Tudi se ne nosi tako mogočno in imenitno kakor naši pravi jeleni. Glavo ima telebasto, gobec trobast, parklje široke in globoko razklane. Na doljnjej strani vratú mu visi precej dolga griva. Samec in samica imata na glavi tanko, mnogorogljato rogovje, ki je na koncu ploščato, nad očmi pa prav lopatasto. Vsako zimo jim rogovje odpade in kmalu potem zopet na novo poganja.

Dasiravno so udomačeni jeleni krotki, vendar ni tako lahko ž njimi ravnati, kakor z našo domačo živino. Jeleni so svojeglavni in termasti.

Pasejo se, kjerkoli jih je volja, sedaj na gorah, sedaj na nižavi, sedaj v gozdu, sedaj zopet na močvirji, in človek mora v eno mér hoditi za njimi ter zató ne more imeti stalnega stanovanja. Poglavitna hrana severnim jelenom je neki lišaj, ki povsod na severji prav obilno raste in si ga žival po zimi s parklji izkoplje izpod snegá. Zató pa prebivalcem merzlih severnih krajev ni treba spravljati kerme za zimo, žival si zna sama pomagati.

Laponski pastir je velik siromak. Vedno mora hoditi za čredo, da mu se preveč ne razkropi. Po letu ga koljejo komarji, po zimi pa zmerzuje, ker dostikrat nima derv, da bi si zakuril in si ogrel premerle ude. Obupati bi moral, ako ne bi imel pametnega in zvestega psa, ki derži čredo v najlepšem redu, ki z gospodarjem vred zmerzuje in strada, pa se tudi ž njim gosti in veseli, kedar pridejo boljši časi. — Zvečer ženó psi čredo v neko ograjo, kjer se košute pomolzejo. Pastir verže košuti zadergo na rogé ali okoli vratú in jo potem priveže za kako klado, ker mu se drugače ne dá molsti. Mleko je sladko in jako mastno. Laponci delajo iz njega prav dober in okusen sir.

Laponci koljejo jeseni, ko so jeleni najdebelejši. Jelena zvežejo in položé na tla. Potem mu eden porine nož v persi do ročaja in ga pusti v rani, da se ne bi zgubila kaka kaplja kervi, Sterpljiva žival globoko vzdihne in milo obrača svoje velike oči po ljudéh, kakor bi je klicala na pomoč. Persi se kmalu zalijó s kervjo, žival se začne tresti in za nekoliko minut je mrtva.

Od zaklane živali ne pride Laponcu nič v zgubo. Iz kervi si kuhajo neko juho; iz mesa pripravljajo mnogoverstna jedila in še celó mladi rogovi, dokler so še mehki, se pohrustajo; iz mesa izrežejo vse bele kite, ktere potem čehajo na tanke niti za šivanje. Iz kosmatih kož si krojijo in šivajo vso svojo obleko, iz strojenih kož si delajo svoje koče, na kožah ležé, s kožami se pokrivajo, iz kož naposled si režejo jermenje, uzde in vojke za vprežene jelene. Pa tudi iz parkljev, rogov in celó iz kosti si delajo vsakoršno potrebno orodje.

Glejte, koliko koristi donaša človeku ena sama žival, ako si jo človek ukroti in jej pridno streže!

Severnjaki pa ne živé samo ob domačih jelenih, ampak lové in streljajo tudi divje, kjer in kakor le morejo. Ker pa ta rogin neznano dobro voha, bistro vidi in tenko čuje, zató ga je zeló težko zalezovati. Samo Laponca, ki je spreten in vajen vsakoršnega truda in terpljenja, veseli tudi neizrečeno težavni lov na divje jelene.

Perve pomladanske cvetlice.

Zvonček (*Galanthus nivalis*) raste sim ter tje pogostoma po senčnatih, nekoliko bolj vlažnih listnatih gozdih in je sploh najbolj znana

perva pomladanska cvetlica, ki na klic solnčnih žarkov mnogokrat že poprej pogleda iz zemlje, kakor sneg izkopni. Ta cvetlica ima jajčasto belo čebulo, iz ktere se prikažeta v kožasti nožnici dva ozka, tumpasta in sinja lista, med kterima je ena sama 3 do 6 palcev dolga bétva, ki nosi na verhu kimast in lepo bel cvet, ki obstoji iz šest listekov. Trije vnanji listeki so večji, podolgasti in beli kakor sneg, 3 notranji pa so krajši, izrobljeni in zelenkasto pásasti. — Kedar koli to lepo cvetlico vidim, zdi se mi, kakor da njeno zvončasto cvetje zveni k sprijaznjenju zime in pomladi. Zvončeku podobne so norice (*Leucojum vernum*), ki imajo po 6 enako velikih cvetnih listov, ki so beli kakor sneg z zeleno pego na koncu vsakega lističa, kakor da bi hotle reči, da bo naša lepa slovenska domovina skorej čez in čez zelena.

Trobentica (*Primula alatior*) je tudi prav prijetna pomladanska cvetlica, ki raste pogostoma po travnikih in gozdih. Oblečena je v pohlevno bledorumeno obleko. Cveti imajo cevasto, štirikrat nacepljeno čašo, podobno lijaku. Kedar koli vidim to zalo cvetlico, zdi se mi, kakor da nam bi s svojo trobentico glasno naznanjala prihod vesele pomladi.

Dišeča vijolica ali ljubica (*Viola odorata*) je tudi napovedovalka pomladi. Če jo vgleđamo v zimsko rujavej meji, vselej smo veseli, da že raste, ker njen prijeten duh se ne vjema z ostro burjo. Korenino ima nag-njeno, ki pa ne poganja stebel, ampak le serčasto narezljane listke in eno-cvetne, pri sredi z dvema suličastima listkoma podperte cvetne peceljne. Cvetje je temno-vijolčasto, malokedaj belo. Ta zelo priljubljena cvetlica raste najraje po tratah, mejah in germovjih. Cveté že marca in aprila meseca. Zavoljo prijetnega duha jo sadijo tudi po vertih.

Marjetica ali ringlec (*Bellis perennis*) je majhna rastlinica, ki se povsod meša, kakor prijazni otroci med odrasčene ljudi. Njene male cvetne zvezdice sestavljene so razun iz zelenega ovojka iz dvojnih cvetov, iz rumenih na sredi, in iz belih jezičastih na robu. Marsiktera marjetica v rudeče piše svoje prikrajne bele cvéte, kakor da bi hrepenela požlahtniti se v krasno povertno marjetico. Ta otročja ljubljena raste po celej zemlji, najrajše po tratah, in cveté skorej vse leto.

Pomladanski žefran ali nunka (*Crocus vernus*) lepótí na vse zgodaj v spomladi travnike in verte s svojim modrim, belim in rumenim cvetjem. Ta cvetlica nima nikakoršnih listov.

Razne stvari.

Drobtine.

(Koliko je ktera riba stara) se prav lahko zvé, ako ribi prerežeš eno luskino na povprek. Vsaka luskina ima namreč več ali manj platničic, ki ležé ena verh druge. Vsako leto se na luskinah naredi ena platničica, kakor tudi les naredi vsako leto eno letino. Kolikor takih platničic ima luskina, toliko let je riba stara.

(Tobak) ima svoje latinsko imé „herba nicotiana“ od nekega Janeza Nikota francoškega poslanca v Portugaliji, ki je to rastlino prvi prinesel v Evropo. Na Nemškem so začeli tobak puhati še le v tridesetletnej vojski (1618—1648), a Lahi so ga že leta 1579 imeli. — Kedaj so se Slovenci s tem zeliščem seznanili in odkod so ga dobili, se ravno ne vé, berž ko ne so ga pa tovarniki iz Laškega k nam zanesli.

Pametnice.

* Ako želiš srečno umreti, moraš že zgodaj greh zatirati; kajti le takrat, ako si svoje najhujše strasti s korenino vred zaterl, ni se ti treba bati smrti.

* Ko si na svet prišel, si se jokal, domači so te pa bili veseli; živi tedaj takó, da ko bodeš umiral, se bodo domači jokali, ti pa bodeš vesel.

Kdor pobožno živi, živi dolgo; število naših let se šteje po številu dobrih del, ki smo je storili.

* Le v pravej katoliškej veri živi zvestoba do svetnega vladarja, pokorsčina do postav, ljubezen do vpeljanega réda v družinskem življenji in sveto spoštovanje do predpostavljenih, ktere nam je dal neskončno modri Bog.

* Skerbi za dobro sercé, ker dobro sercé je mnogo več vredno, nego lep obraz.

Kratkočasnice.

* Šel je cigan sé svojim tovaršem memo vislic. Tovarš pokazavši s perstom vislice, vpraša cigana: „Kaj praviš, da vsaki tam visi, kateri je zaslužil, kje bi ti zdaj bil?!“ Cigan mu odgovori: „E, da je taka, bi se jaz gotovo zdaj sam tukaj-le sprehajal.“

* V mestu N. so obešali razbojnika na vislice. Velika množina ljudstva se je zbrala. Eden izmed gledalcev reče: „Bodi mu Bog milostljiv! ta je že svoje prestal, nas pa to še le čaka.“

* Nekega novinca (rekruta) vpraša njegov častnik, koliko je star. Novinec odgovori: „Eno in dvajset let; pa bi bil že dve in dvajset, ali eno leto sem bil bolan.“

* Neki popotnik pride ves ozebel v neko kerémo, ali nikakor ne more k peči, ker je vse polno bilo ljudi okoli nje. Pade mu dobra misel v glavo, ter vpraša kerčmarja, da li ima rakov? — Kerčmar odgovori, da jih ima. Nato reče popotnik: „Skuhajte jih en škač za moja konja“ — „Pa kaj vaša konja rake jesta?“ vpraša ga začuden kerčmar. „Se vé da“ odgovori on. Ljudje ki so ta čudež slišali, pohité vsi vën, da vidijo, kako bosta konja rake jedla, a popotnik se med tem časom lepo k peči vsede. Kerčmar z ljudmi kmalo zopet v hišo pride, ter reče popotniku, da se konja rakov še dotakniti nočeta. „Jih bom pa sam snedel, le jih dajte semkaj,“ odgovori prebrisanec, ter se ne makne od peči.

Številne naloge.

1) Kako se razdelé 3 jabelka med dva očeta in dva sina takó, da dobi vsak celo jabelko?

2) Dve deklici ste nesli jajca na prodaj. Perva deklica pravi: „Bodi tako dobra in daj mi od svojih jajec 8, da jih bom imela ravno toliko kakor ti.“ Druga deklica jej reče: „Pa mi daj raje ti od svojih jajec 5, da jih bom imela jaz trikrat toliko kakor ti.“ — Koliko jajec je imela vsaka deklica?

3) Kako se zapiše sto s štirimi enakimi številkami?

Ravno tako tisoč s petimi številkami?

Zastavice.

1) Kje se voda najdraže prodaja?
2) Ktera sveča dalje gori, voščena ali lojena?

3) Očetov sin, materin sin, pa vendar ni moj brat; kdo je to?

4) Po ktéregi cesti se še ni nobeden človek vozil?

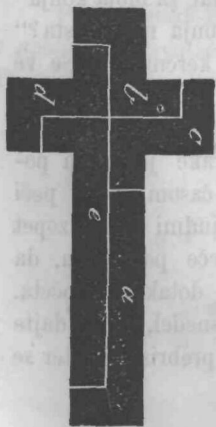
5) Kteri mesec je najkrajši?

6) V čem si morata dober lovec in dober slikar podobna biti?

7) Ktero oko bi človek najlože pogrešal?

(Rešitev številnih nalog in uganjke zastavic v prihodnjem listu.)

Rešitev zabávne naloge in uganjke zastavic v 2. listu „Verteca.“

Rešitev zabávne naloge: glej priloženi križ.

To nalogo so prav rešili: Gosp. A. Kržič, bogosl. v Ljubljani; g. Fr. Fk. pri sv. Jakobu v sl. gor.; gospodičina Ulrika Lipoldova v Idriji; Ant. Vrečar, semeniški hišnik v Celji; g. Janez Benko, učitelj v Pasjeh vasi; I. Primčič, F. Mavrič in J. Primčič v Kozani; g. Iv. Kunstič, učitelj v Rajhenburgu; gosp. Fr. Stojec, učitelj v Kranj-

skej gori; A. S. v Ljubljani; Jože Južnič, nedeljski učenec v Kostelji; g. Martin Sterban, cerkovnik in organist v Zavodni; Peter Rojcek, nedeljski učenec v Podbrezji; Frančiška Kovačič, učenka 4. razreda v Ipavi; gr. B. v R.; g. Š. Meglič, učit. v Planini.

Uganjke zastavic: 1. Leséni; 2. En funt ali štiri četerinke; 3. Luna; 4. Snég; 5. Kedar skozi okno gleda.

Listnica. Gospod I. L. v Idriji. Prav hvaležni smo Vam za poslana spise, izmed katerih se bo dalo marsikaj porabiti. Prosimo, da nas tudi v prihodnje ne zapustite. — G. A. K. v Lj. Prav veseli bomo vaših drobtin; prosimo le kmalu kaj. — G. A. J. v Št. Lovrencu. Naročnino prejeli; spisa pa do zdaj še nismo mogli pregledati. — Gospodičina K. Ž. v R. Vse dobro došlo, le tako naprej! — Premalo naročnine so nam poslali naslednji gospodje: Fr. Č. St. Daniel na Koroškem 10 kr.; A. A. v S. 10 kr.; dr. J. T. v G. 10 kr.; K. P. v V. na Koroškem 10 kr.; J. J.-r. v Ketnari 10 kr.; J. Mrak, kmet v Peč. 30 kr.; J. W. v L. 10 kr.; Ig. O. v P. 20 kr.; J. J. v Dragi 60 kr. Prosimo, da se nam bi pri naročevanju za drugo polletje ti krajcarji privergli. — Vsem č. gg. naročnikom in prijateljem nežne mladine, ki „Vertecu“ dober vseh želijo: Serčna hvala!

Senčna podoba, ki se naredi z rokami na steno.

Take in enake senčne podobe, pri- nesli bomo večkrat, ker vemo, da bodo marsikterega otroka prav prijetno kratko- časile.

Vse čast. gg. naročnike prosimo, da bi delali pot našemu listu posebno med nežno slovensko mladino. Koliko več bode naročnikov, toliko lepši bode tudi Vertec. Perve in druge številke imamo še mnogo, torej le hitro po njih.

Vredništvo.